

PREDIKTORI NASTAVNIČKOGA STRESA MJERENA FIMIANOVIM NS-UPITNIKOM ¹

TOMISLAV GRGIN
IZABELA CVEK-SORIĆ
KREŠIMIR RIBIĆ
Filozofski fakultet u Zadru
Faculty of Science and Arts in Zadar

UDK/UDC: 37.015.3
Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper

Primljeno: 1993-05-5
Received

Ispitivanjem se nastojalo odgovoriti na pitanje o mogućim prediktorima nastavnličkoga stresa u srednjim školama.

Ispitanici su bili srednjoškolski profesori različitih predmeta (hrvatskog jezika, povijesti, matematike, fizike, biologije i kemije - N=114), a instrument ispitivanja bio je Fimianov upitnik za mjerenje nastavnličkoga stresa (The Teacher Stress Inventory).

Rezultati regresijske analize podataka ispitivanja pokazali su da se značajnim prediktorima stresa javljaju: zadovoljstvo nastavnličkim poslom, godine radnoga staža na poslovima u školi (radno iskustvo), raspoloživo vrijeme za obavljanje nastavnličkih i administrativnih poslova, broj đaka u razredu kao i ukupan broj đaka u dnevnom poučavanju te opće psihičko i tjelesno opterećenje poslom.

Dobiveni rezultati najvećim su dijelom suglasni s rezultatima do kojih je došao Smilansky, ispitujući stres na skupini razrednih učitelja iz nekoliko osnovnih škola u Izraelu.

UVOD I PROBLEM

Većina inozemnih istraživača, koja se bavila proučavanjem nastavnličkoga stresa, suglasna je u tvrdnji da je nastavnličko zvanje vrlo stresna profesija. Tako je već

¹ Rad je priopćen na znanstvenom skupu "Dani Ramira Bujasa", održanom travnja 1993. godine u Zagrebu.

L o r t i e (1975) mišljenja da je školsko podučavanje izrazito stresna djelatnost, pa to obrazlaže činjenicom da nastavnik ne samo što dnevno provede mnogo sati rada u nastavi već se često nalazi sam ispred skupine za učenje nedovoljno motiviranih i dobrim dijelom alijeniranih đaka. Tomu pridodaje, da nastavnik u procesu podučavanja igra mnoge uloge: i roditelja koji podržava, i voditelja koji disciplinira i postavlja zadaće, i motivatora koji stimulira na učenje kao i osobu koja predstavlja izvor informacija. Osim toga, nastavnik stupa i u interakcijske odnose sa školskom administracijom, đачkim roditeljima, upravom i drugim školskim organima pa je time i njegova akademska i profesionalna sloboda narušena mnogim novim zahtjevima. U svom poslu doživljava i afektivne pritiske koji proizlaze iz diskrepance između onoga što izlaže i prenosi đacima i onoga što oni uspijevaju razumjeti i usvojiti. Uza sve to on uvijek mora pokazivati vedro i optimistično raspoloženje, bez prava na iskazivanje i negativnih konzekvenci, pa makar bio i na duže vrijeme izložen mnogim neugodnostima.

Kyriacou i Sutcliffe (1978) navode da učitelji izvješćuju o relativno visokom stupnju radnoga stresa koji je, po njihovu mišljenju, povezan s ova četiri izvora: 1. đачko neprilagođeno ponašanje, 2. siromaštvo radnih uvjeta, 3. vremenski pritisak i 4. bijedan školski elan. Oni su također našli da su ti percipirani radni problemi negativno povezani sa zadovoljstvom učitelja na poslu (-0,27).

Tung i Koch (1980) kao moguće izvore stresa navode različite brige učitelja vezane za njihovo podučavanje, i to: kako uspješno održavati disciplinu u razredu, zatim kako dodatno motivirati đake na učenje, kako steći i zadržati njihovo poštovanje i sl.

Smilansky (1984) u obavljenom ispitivanju dolazi do podataka da su zadovoljstvo poslom i stres kod učitelja povezani s onim kako oni doživljavaju podučavanje, uključujući i njihove interakcije s đacima, kao i s radnim opterećenjem. Interakcije s pretpostavljenima i autonomnost u poslu nisu bili u relaciji s njihovim zadovoljstvom u poslu niti s iskazanim stresom.

Među autorima koji su na temelju analize stručne literature pokušali utvrditi faktore nastavničkoga stresa spominju se Weiskopf, Gallery sa suradnicima i Fimian.

Weiskopf je (1980) uporabom takve analize došao do slijedeće skupine faktora: a) prezasićenost poslom, b) nedostatak uspjeha na poslu, c) predugo neposredno angažiranje u radu s đacima, d) siromaštvo odnosa na relaciji nastavnik - đak, e) nedovoljno definirani nastavni programi i f) trajna odgovornost za druge. Gallery i suradnici (1981) ukazuju na četiri, prema njihovu mišljenju, bitna faktora nastavničkoga stresa, i to: 1. dvosmislenost nastavničke uloge, 2. konfliktnost uloge, 3. preopterećenost uloge i 4. nedostatak administrativne podrške. Iz toga zaključuju da je stres u nastavnika najvećim dijelom uvjetovan istaknutošću uloge koju imaju u obavljanju odgojno- obrazovnih poslova u školi. Fimian (1984) na sličan način

ustanovljuje 135 izvora i očitovanja nastavničkoga stresa koje razvrstava u 13 apriornih kategorija.

Svi ti u obavljenim analizama dobiveni podaci pripomogli su da se u novije vrijeme počnu oblikovati i razvijati prvi instrumenti za pouzdanije i valjanije mjerenje nastavničkoga stresa. U tom nastojanju najprije se došlo do nekoliko skala za mjerenje samo nekih izvora ili faktora nastavničkoga stresa (Schwab, 1980, Anderson, 1980, Maslach i Jackson, 1981. i dr.) da bi zatim slijedili sve obuhvatniji instrumenti, među kojima se svojim metrijskim svojstvima ističe Fimianov upitnik za mjerenje nastavničkoga stresa (TSI - The Teacher Stress Inventory) iz 1984. godine.

Rezultati empirijske provjere metrijskih svojstava toga upitnika na skupini profesora naših srednjih škola pokazali su približno takvu unutarnju konzistenciju i faktorsku strukturu svih njegovih skala i upitnika u cjelini kakvu je u svojim ispitivanjima konstatirao njegov autor (G r g i n i C v e k - S o r i ć, 1992).

Raspolaganje s takvim u praksi provjerenim instrumentom omogućilo je poduzimanje ispitivanja u kojemu se nastojalo doći do pouzdanijih i valjanijih podataka na temelju kojih bi se moglo odgovoriti na pitanje *o mogućim prediktorima nastavničkoga stresa u srednjim školama.*

METODA ISPITIVANJA

Ispitivanjem je obuhvaćena skupina od 114 srednjoškolskih profesora različitih predmeta (hrvatskog jezika, povijesti, matematike, fizike, biologije i kemije) iz školskih centara na području gradova Zadra i Splita.

Instrument ispitivanja bio je već spomenuti Fimianov NS-upitnik koji sadrži šest skala za mjerenje kako izvora tako i očitovanja nastavničkoga stresa. Skale uključuju pet do sedam tvrdnji (čestica) a svaku od njih ispitanici procjenjuju najprije na ljestvici čestine (sedam stupnjeva) a potom na ljestvici snage (pet stupnjeva). Osim toga, NS-upitnik u početku sadrži i niz pitanja kojima se od ispitanika prikupljaju različiti relevantni podaci ili se pak od njih zahtijevaju procjene određena broja predloženih tvrdnji.

Ispitivanje je obavljeno svršetkom travnja i početkom svibnja 1991. godine.

Prilikom statističke obrade uzeti su u analizu dobiveni podaci o ovim mogućim varijablama-prediktorima:

a) godine radnoga staža u nastavničkom poslu,

- b) broj đaka koje nastavnik dnevno podučava,
- c) broj sati dnevna rada u nastavi, uključujući i pripremu za nastavu,
- d) mišljenje nastavnika da li mu je profesionalno školovanje bilo dobra priprema za nastavnički posao,
- e) da li mu ravnatelj škole pruža aktivnu podršku u svladavanju različitih poteškoća u radu,
- f) da li on i njegove kolege na poslu jedni drugima pružaju intelektualnu i/ili emocionalnu podršku na poslu,
- g) da li bi prihvatili neki drugi nastavnički posao, ako bi to za njih bilo povoljnije,
- h) koliko su zadovoljni svojim nastavničkim poslom,
- i) u kojem ih stupnju nastavnički posao psihično i tjelesno opterećuje,
- j) podaci dobiveni u skali osobno-profesionalnih stresora s tvrdnjama: imam malo vremena za pripremu nastave i za druge školske obveze, osobni prioriteti prikraćeni su mi zbog dnevnih zahtijeva, imam previše toga što u školi moram raditi, razredi u kojima predajem su preveliki, dnevni tempo školskoga rada mi je prebrz i u mom poslu ima previše administriranja.

Kriterijske varijable ispitivanja predstavljali su podaci dobiveni u ovim skalama:

- a) skali profesionalna rastrojstva,
- b) skali frustriranosti na poslu,
- c) skali emocionalna izražavanja,
- d) skali ponašajna izražavanja.

Pri tome prve dvije skale mjere ono što bi se uvjetno moglo nazvati doživljajnim a ostale dvije ponašajnim planom nastavničkoga stresa.

Upotrebom stupnjevite regresijske analize (backward) nastojalo se doći do rezultata koji bi omogućili odgovor na prethodno formulirani problem ovoga rada.

REZULTATI

Računanjem iz dobivenih podataka ispitivanja aritmetičkih sredina i standardnih devijacija svih u obradu uključenih varijabli, dobivene su vrijednosti prikazane u tablici 1.

Tablica 1 Prikaz aritmetičkih sredina (M) i standardnih devijacija (SD) varijabli ispitivanja.

Varijable	M		SD	
	čestina snaga		čestina snaga	
Radni staž nastavnika	8,35		2,15	
Broj đaka u dnevnom podučavanju	106,70		33,08	
Broj sati dnevna rada	7,84		1,98	
Profesionalno školovanje - dobra priprema za nast. rad	1,51		1,02	
Podrška ravnatelja škole	1,35		0,48	
Podrška kolega na poslu	1,18		0,38	
Prihvatanje nastavničkoga posla	1,58		1,99	
Zadovoljstvo nast. poslom	3,43		0,89	
Psihičko i tjelesno optereć.poslom	3,53		1,09	
Skala osobno-profesionalnih stresora	21,38	18,01	8,11	6,15
Skala profesionalna rastrojstva	25,52	22,35	10,05	7,05
Skala frustriranosti na poslu	20,18	17,08	8,92	6,39
Skala emocionalnih izražavanja	13,75	13,21	7,33	6,04
Skala ponašajna izražavanja	14,48	13,89	6,77	5,93

Opaska: Iznad dvostruke crte nalaze se varijable eventualni prediktori, a ispod crte kriterijske varijable.

Kad se računao stupanj povezanosti među proučavanim varijablama, dobiveni su koeficijenti interkorelacija prikazani u tablicama 2 i 3.

Tablica 2 *Matrica interkorelacija varijabli ispitivanja za procjenu čestine*

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	-	.06	.05	.06	.09	.12	.02	-.02	.12	.21	.03	-.07	.01	.12
2		-	.25	.13	.14	.19	-.13	-.05	.16	.14	.10	.07	.04	.29
3			-	.20	.18	.06	-.11	-.01	.31	.07	-.06	-.15	-.09	-.03
4				-	.12	.06	-.09	-.18	.22	.14	.08	.11	.03	-.05
5					-	.34	-.09	-.36	.27	.38	.27	.22	.25	.10
6						-	-.06	-.22	.06	.16	.05	.08	.18	.01
7							-	.02	.09	.04	.08	-.07	-.01	-.06
8								-	-.27	-.28	-.26	-.31	-.24	-.14
9									-	.52	.38	.37	.38	.26
10										-	.50	.53	.53	.37
11											-	.64	.59	.43
12												-	.68	.47
13													-	.54
14														-

Opaska: Svi dobiveni koeficijenti interkorelacija u iznosu od 0,20 i većem značajni su na razini od 0,05.

Tablica 3 *Matrica interkorelacija varijabli ispitivanja za procjenu snage*

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	-	.06	.05	.06	.09	.12	.12	-.02	.12	.17	.09	-.03	.05	.19
2		-	.25	.13	.14	.19	-.13	-.05	.16	.15	.21	.17	.07	.27
3			-	.20	.18	.06	-.11	-.01	.31	.00	-.04	-.10	-.10	.00
4				-	.12	.06	-.09	-.18	.22	.11	.09	.14	.01	-.08
5					-	.34	-.09	-.36	.27	.33	.34	.32	.23	.11
6						-	-.06	-.22	.06	.13	.06	.12	.18	.05
7							-	.02	.09	.04	.02	-.13	-.08	-.09
8								-	-.27	-.29	-.36	-.36	-.23	-.14
9									-	.53	.44	.40	.38	.24
10										-	.64	.63	.61	.45
11											-	.66	.59	.49
12												-	.67	.50
13													-	.53
14														-

Opaska: Svi dobiveni koeficijenti interkorelacija u iznosu od 0,20 i većem značajni su na razini od 0,05.

Legenda:

1. Radni staž nastavnika,
2. Broj đaka u dnevnom podučavanju,
3. Broj sati dnevna rada,
4. Profesionalno školovanje-dobra priprema za nastavni rad,
5. Podrška ravnatelja škole,
6. Podrška kolega na poslu,
7. Prihvatanje nenastavničkoga plana,
8. Zadovoljstvo nastavnničkim poslom,
9. Psihičko i tjelesno opterećenje poslom,
10. Skala osobno-profesionalnih stresora,
11. Skala profesionalna rastrojstva,
12. Skala frustriranosti na poslu,
13. Skala emocionalna izražavanja,
14. Skala ponašajna izražavanja.

Stupnjevitom regresijskom analizom odabranih prediktorskih varijabli u odnosu na spomenute kriterijske varijable došlo se do rezultata prikazanih u tablicama 4, 5, 6 i 7.

Tablica 4 *Rezultati stupnjevite regresijske analize prediktorskih varijabli za kriterijsku varijablu profesionalno rastrojstvo*

A - procjena čestine - deseti korak

Prediktorske varijable	Parcijalna korelacija	Beta ponder	F/beta/	P
Osobno-profesionalni stresori	0,49	0,50	37,33	0,01

$R^2=0,25$

$F/1,112/=37,33$

$P<0,01$

B - procjena snage - deveti korak

Prediktorske varijable	Parcijalna korelacija	Beta ponder	F/beta/	P
Osobno-profesionalni stresori	0,59	0,58	62,39	0,01
Zadovoljstvo poslom	-0,24	-0,20	6,61	0,01

$R^2=0,44$

$F/2,11/=44,10$

$P<0,01$

Tablica 5 Rezultati stupnjevite regresijske analize prediktorskih varijabli za kriterijsku varijablu frustriranost na poslu .**A - procjena čestine - sedmi korak**

Prediktorske varijable	Parcijalna korelacija	Beta ponder	F/beta/	P
Osobno-profesionalni stresori	0,44	0,46	27,06	0,01
Nastavnički staž	-0,23	-0,19	5,63	0,05
Broj sati dnevna rada	-0,28	-0,25	9,25	0,01
Psihično i tjelesno opterećenje	0,22	0,22	5,73	0,05

 $R^2=0,38$

F/4,11/=16,74

P<0,01

B - procjena snage - osmi korak

Prediktorske varijable	Parcijalna korelacija	Beta ponder	F/beta/	P
Osobno-profesionalni stresori	0,60	0,58	62,16	0,01
Prihvatljivost drugoga posla	-0,20	-0,15	4,48	0,05
Zadovoljstvo poslom	-0,24	-0,19	6,53	0,05

 $R^2=0,45$

F/3,11/=30,42

P<0,01

Tablica 6 Rezultati stupnjevite regresijske analize prediktorskih varijabli za kriterijsku varijablu emocionalno izražavanje .**A - procjena čestine - osmi korak**

Prediktorske varijable	Parcijalna korelacija	Beta ponder	F/beta/	P
Osobno-profesionalni stresori	0,40	0,43	21,99	0,01
Broj sati dnevna rada	-0,21	-0,19	5,06	0,05
Psihično i tjelesno opterećenje	0,20	0,21	4,84	0,05

 $R^2=0,33$

F/3,11/=17,08

P<0,01

B - procjena snage - deseti korak

Prediktorske varijable	Parcijalna korelacija	Beta ponder	F/beta/	P
Osobno-profesionalni stresori	0,60	0,60	66,37	0,01

$$R^2=0,37$$

$$F/1,11/=66,37$$

$$P<0,01$$

Tablica 7 *Rezultati stupnjevite regresijske analize prediktorskih varijabli za kriterijsku varijablu ponašajno izražavanje*

A - procjena čestine - deveti korak

Prediktorske varijable	Parcijalna korelacija	Beta ponder	F/beta/	P
Osobno-profesionalni stresori	0,34	0,33	15,25	0,01
Broj učenika u dnevnom području	0,25	0,24	7,97	0,01

$$R^2=0,19$$

$$F/2,11/=13,42$$

$$P<0,01$$

B - procjena snage - deveti korak

Prediktorske varijable	Parcijalna korelacija	Beta ponder	F/beta/	P
Osobno-profesionalni stresori	0,43	0,41	25,20	0,01
Broj učenika u dnevnom području	0,22	0,20	6,16	0,05

$$R^2= 0,24$$

$$F/2,11/= 17,95$$

$$P<0,01$$

DISKUSIJA

Kako je iz rezultata dobivenih u obavljenim regresijskim analizama očito, za kriterijsku varijablu profesionalna rastrojstva (tablica 4) prediktorom se u procjeni čestine javlja jedino skala osobno-profesionalnih stresora s prinosom od 25 posto

zajedničke varijance, dok se u procjeni snage uz tu skalu javlja i zadovoljstvo nastavničkim poslom. Ta dva prediktora pokrivaju 44 posto varijance kriterija.

Za kriterijsku varijablu frustriranosti na poslu (tablica 5) prediktorom se u procjeni čestine javljaju: skala osobno-profesionalnih stresora, nastavnički staž, broj sati dnevna rada i psihično i tjelesno opterećenje poslom. Ti prediktori zajedno objašnjavaju 38 posto varijance kriterija. U procjeni snage nalaze se prediktori: skala osobno-profesionalnih stresora, zatim prihvatljivost povoljnijega nastavničkog posla i zadovoljstvo nastavničkim poslom sa zajedničkom varijancom od 45 posto.

Za kriterijsku varijablu emocionalna izražavanja (tablica 6) prediktorima se u procjeni čestine javljaju: skala osobno-profesionalnih stresora, broj sati dnevna rada i psihično i tjelesno opterećenje poslom sa zajedničkom varijancom od 33 posto, a u procjeni snage jedino skala osobno-profesionalnih stresora s prinosom od 37 posto.

Za kriterijsku varijablu ponašajna izražavanja (tablica 7) javljaju se kako u procjeni čestine tako i u procjeni snage isti prediktori, i to: skala osobno-profesionalnih stresora i broj učenika u dnevnom podučavanju. Zajednička varijanca s kriterijem je u prvom slučaju 19, a u drugom 24 posto.

Iz prikazanih podataka izlazi da je zajednička varijanca prediktora i kriterija u svim slučajevima redovito viša u procjeni snage nego u procjeni čestine, što ide u prilog tvrdnji da je mjera snage prikladniji indikator od mjere čestine. Osim toga, skala osobno-profesionalnih stresora u odnosu na ostale prediktore javlja se kao relativno najznačajniji prediktor i to u svih u ispitivanju korištenih kriterijskih varijabli. Time se ujedno potvrđuje da su se u toj skali sadržani stresori pokazali i dobrim prediktorima nastavničkoga stresa. Ipak, kod svake kriterijske varijable ostaje poveći dio varijance koju ustanovljeni prediktori ne iscrpljuju. To je posebice očito u slučaju kriterijske varijable ponašajna izražavanja. Stoga bi objašnjenju te preostale varijance kriterijskih varijabli mogle možda više pripomoći neke dobro odabrane i umješno kombinirane kako kognitivno-emocionalne tako i vrijednosne varijable nastavnikove osobnosti.

U tablicama prikazane parcijalne korelacije prediktora i kriterija ustvari znače da su srednjoškolski profesori pretežno nezadovoljni svojim poslom, pa im je to nezadovoljstvo povezano sa stresom, zatim da su zbog nedovoljna staža, odnosno radna iskustva u školi više izloženi stresu, i nadalje, da dnevno na raspolaganju imaju premalen broj sati pa u tom vremenu nisu u stanju sve svoje nastavne i druge obveze valjano i u cijelosti obaviti, da je zbog nezadovoljstva s nastavničkim poslom većina njih spremna prihvatiti neki drugi njima povoljniji posao, da imaju prevelik broj učenika u dnevnom podučavanju i da ih rad u takvim prilikama psihično i tjelesno znatno opterećuje.

U ovom ispitivanju dobiveni rezultati upućuju i na to da se u slučaju nastavničkoga stresa u srednjim školama uglavnom javljaju takvi prediktori koji su najvećim dijelom vezani za prilike nastavnog rada i podučavanja uopće. Dokaz su tome kako čestice skale osobno-profesionalnih stresora tako i ostali utvrđeni prediktori. Nadalje, različiti oblici socijalne podrške na poslu (podrška ravnatelja škole kao i podrška kolega na poslu) te neki izvanškolski uvjeti (profesionalno školovanje) ne javljaju se značajnim prediktorima stresa, iskazana bilo na doživljajnom (profesionalno rastrojstvo i frustriranost na poslu) ili pak na ponašajnom planu (emocionalno i ponašajno izražavanje). Time su rezultati ovoga ispitivanja najvećim dijelom suglasni sa spomenutim nalazima do kojih je došao Smilansky, ispitujući skupinu razrednih učitelja iz osnovnih škola u Izraelu. Njegov je zaključak da je stres kod učitelja

uglavnom povezan s njihovim problemima u podučavanju, zatim s poteškoćama u interakciji sa đacima kao i s radnim opterećenjem. Interakcije s pretpostavljenima te profesionalna sloboda u obavljanju edukacijskih i drugih poslova u školi nisu tim učiteljima bile u značajnijoj povezanosti s njihovim manifestiranim stresom.

Sve te očite sličnosti u dobivenim rezultatima navode na pretpostavku da bi se i u ispitivanju stresa kod naših osnovnoškolskih nastavnika moglo doći do jednakih rezultata, pa bi tu pretpostavku bilo vrijedno sličnim pouzdanim postupkom i provjeriti.

Prema tome, rezultati ispitivanja pokazuju da je stres kod srednjoškolskih profesora značajno povezan s njihovim raspoloživim vremenom za valjano obavljanje svih dnevnih poslova u školi, zatim sa širinom i brojnošću tih poslova kako u podučavanju tako i u administriranju, potom s brojem đaka u razredima i s ukupnim brojem đaka u dnevnom podučavanju te sa zadovoljstvom nastavničkim poslom i s radnim stažom, odnosno iskustvom na poslovima u školi kao i s psihičnom i tjelesnom opterećenosti poslom. Time rezultati ovoga ispitivanja idu, pored ostalog, u prilog među istraživačima inače proširenom mišljenju kako je nastavničko zvanje ne samo odviše zahtjevna nego i vrlo stresna profesija.

Literatura:

- A n d e r s o n , M. B. (1980) A study of differences among perceived need deficiencies, perceived burnout, and select background variables for classroom teacher, *Unpublished doctoral dissertation*, University of Connecticut, CT.
- F i m i a n , M. J. (1984) The development of an instrument to measure occupational stress in teachers: The Teacher Stress Inventory, *Journal of Occupational Psychology*, 57, 272-293.
- G a l l e r y , M. E., E i s e n b a c h , J. J. & H o l m a n , J. (1981) Burnout: A critical appraisal of proposed intervention strategies, *Unpublished manuscript*, Department of Special Education, Western Michigan University, Kalamazoo, Michigan.
- G r g i n , T., i C v e k - S o r i ć , I. (1992) Unutarnja konzistencija i faktorska struktura Fimianovih skala za mjerenje nastavničkoga stresa, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije*, Sv. 31.

- Kyriacou, C. & Sutcliffe, J. (1978) Teacher stress: prevalence, sources and symptoms, *Journal of Educational Psychology*, 48, 159-167.
- Lortie, D. C. (1975) *Schoolteacher: A Sociological Study*, Chicago: University of Chicago Press.
- Maslach, C. & Jackson, S. E. (1981) The measure of experienced burnout, *Journal of Occupational Behavior*, 2, 99-113.
- Schwab, R. L. (1980) The relationship of role conflict, role ambiguity, teacher background variables and perceived burnout among teachers, *Dissertation Abstracts International*, 41 (9) 3823-A.
- Smilansky, B. J. (1984) External and internal correlates of teachers' satisfaction and willingness to report stress, *Journal of Educational Psychology*, 54, 84-92.
- Weiskopf, P. E. (1980) Burnout among teacher of exceptional children, *Exceptional Children*, 47 (1) 18-23.

Tomislav Grgin, Izabela Cvek-Sorić, Krešimir Ribić: PREDICTORS OF TEACHER STRESS AS MEASURED WITH FINIAN'S NS-QUESTIONARE

S u m m a r y

The inquiry made an effort to answer the question concerning possible predictors of teacher stress in high-schools.

The examinees were high-school teachers teaching different subjects (Croatian language, history, math, physics, biology and Chemistry - N = 114) while the instrument used was Finian's Teacher Stress Inventory.

The results of regressive analysis of the data obtained by the inquiry show significant predictors of stress to be: satisfaction with the job of teaching, number of years spent in education (work experience), the time allotted to teaching and administrative responsibilities, the size of the classroom, the number of pupils taught daily and general psychic and bodily work load.

In large parts the result of the inquiry accord with those obtained by Smilansky's investigation of stress amongst a group of classroom teachers from a number of elementary schools in Israel.